

154. löggjafarþing 2023 – 2024
Þingskjal 5 -- 5. mál.
nefndasvið@althingi.is
30. október 2023.

Frá Náttúruverndarfélaginu Laxinn lifi.
Gunnlaugur Stefánsson, form. 892 7635.
heydalir@simnet.is

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um bann við fiskeldi í opnum sjókvíum

Náttúruverndarfélagið Laxinn lifi er eindregið fylgjandi ofangreindri þingsályktun.

Því til skýringar og stuðnings viljum við koma eftirfarandi á framfæri við viðkomandi þingnefnd:

- I. Við fögnum framkominni tillögu og styðum framgang hennar heilshugar. Tillagan er til varnar stórkostlegri hættu sem nú steðjar að náttúru landsins og auðlindum. Hættu sem byrjuð er að raungerast. Við getum ekki tekið mark á norsku auðfyrirtækjunum sem hafa fyllt Vestfirði og Austfirði með norskum eldislaxi, sem er á góðri leið að útrýma íslenskum villtum laxastofnum.

Nú liggur fyrir í sjókvíaeldinu í Patreksfirði mesta umhverfisslys í náttúru landsins síðasta áratuginn með þúsundir kynþroska eldislaxa í a.m.k. 44 veiðiám. Ekkert getur komið í veg fyrir endurtekningu slíkra hamfaraatburða. Og nú er komið í ljós, að sjókvíaeldið í Patreksfirði hefur verið án rekstrarleyfis síðan í ágúst sl.

Síðan eru fréttir síðustu daga um risaslátrun eldislaxa vegna lúsafaraldurs í Tálknafirði, þar sem verið er að slátra a.m.k. einni milljón eldislaxa í gúanó, laxa sem eru að dauða komnir vegna lúsasára.

Þá liggur fyrir, að svokallað áhættumat erfðablöndunar byggði á margvíslegum röngum forsendum og útreikningum, þannig að Hafró hefur beðið um sérstakan frest næstu mánuðina til endurskoðunar á matinu. Að "auknar rannsóknir" og "aukið eftirlit" geti einhverju breytt er því miður ómarktæk óskhyggja.

Nú liggur fyrir sú staðreynd að allar veiðiár landsins eru undir vegna þess sjókvíalaxeldis, sem nú þegar hefur verið leyft og stjórnvöld og stofnanir hafa hlaupið illilega á sig með leyfaútgáfu fyrir norska eldislaxinum.

II. Fyrir liggja eftirfarandi nýjar og nýlegar skýrslur um stöðu og afleiðingar sjókvíaeldis með frjóum laxi:

Skýrsla Ríkisedurskoðanda í janúar 2023 um úttekt á stjórnslu vegna sjókvíaeldis. Þar staðfesti niðurstaða úttektarinnar að regluverk og eftirlit með iðnaðinum sé í molum og að hagsmunaverðir iðnaðarins hafa haft óeðlilega mikil áhrif á löggjöfina. Iðnaðurinn fær að hafa eftirlit með sjálfum sér og nú þegar hafa grafalvarleg umhverfisslys átt sér stað. Fyrir utan hamfaraslysið í Patreksfirði í september 2023 ber þar að nefna sleppingu hjá Arnarlaxi síðsumars árið 2021, þar sem a.m.k. 82.000 frjóir norskir eldislaxar sluppu úr sjókví út í íslenskt vistkerfi (og fyrirtækið hélt þessu leyndu þar til ári síðar). Eldisiðnaðurinn hafi einkennst af veikburða og brotakenndri stjórnslu, sem ekki var né er í stakk búin til að takast á við flókið verkefni og öflug hagsmunasamtök eldisins. Ríkisedurskoðun tilgreinir 23 aðgerðir, sem fara þarf í til að stjórnslu og eftirlit standist eðlilegar kröfur.

Rannsóknarskýrsla Hafró um erfðablöndun villta íslenska laxins, sem birt var loksins 7. júlí 2023.

Skýrslan staðfestir skelfilegar niðurstöður um erfðamengun íslenskra laxastofna við norskan eldislax, en sýnin sem eru til grundvallar rannsókninni tilheyra flest hrygningarárgöngum árána 2014 – 2018, en á þeim árum voru að meðaltali í sjókvíum hér við land 6.900 tonn. Síðan þá hefur umfang eldisins margfaldast. Árið 2022 voru framleidd 43.000 tonn eða sjöfalt magn, og núgildandi áhættumat heimilar allt að 106.500 tonna ársframleiðslu.

Niðurstöður rannsóknarinnar sýna 4,3% erfðablöndun íslenskra laxastofna og norskra eldislaxa í íslenskum ám, sem er yfir því 4% viðmiði, sem áhættumat erfðablöndunar setur. **Öruggt er að erfðablöndun er nú komin langt umfram 4% mörk erfðablöndunar. Sú staðreynd krefst tafarlausrar minnkunar eldisins og niðurfellingar allrar nýrrar leyfaútgáfu, þar á meðal þeirra þriggja leyfa, sem eru þessar vikurnar til meðferðar hjá MAST. Frekari leyfaútgáfa er óheimil og ólögleg samkvæmt erfðablöndunarniðurstöðum Hafró.** Erfðablöndun er staðfest í mörgum af þekktustu veiðiám landsins og allt að 250 km frá sleppistað. Þær niðurstöður staðfesta, að allir laxastofnar landsins eru undir varðandi áhættu af erfðablöndun. Laxinn lifi harmar óafsakanlegan seinagang Hafró með rannsóknir á erfðablöndun og birtingu á niðurstöðu þeirra

Rannsóknaskýrslur Jóhannesar Sturlaugssonar, líffræðings, sem hefur rannsakað í nokkur ár erfðablöndun í litlu ánum í Arnarfirði.
Þar er staðfest erfðablöndun í nánast öllum ánum.

Skýrsla Boston Consulting Group í febrúar 2023.

Skýrslan fjallar aðallega um þrjár „sviðsmyndir“ er varða laxeldi í sjókvíum: Óbreytt magn, tvöfalt magn og þrefalt magn eldisins. Ekkert er fjallað um þá sviðsmynd, að sjókvíaeldi með norskum, kynbættum laxi verði bannað í íslenskum sjó eins og fjölmörg náttúrverndarsamtök og veiðifélög gera kröfu um. Svo ekki sé nefnd náttúran sjálf, sem ekki getur borið hönd fyrir höfuð sér. Lítið sem ekkert er fjallað um þá skelfilegu staðreynd að nú þegar hafa orðið alvarleg sleppislys úr sjókvíum á Vestfjörðum og ISA veirusýking á Austfjörðum, sem lagði í rúst allt sjókvíalaxeldi í Reyðarfirði og Berufirði á fyrri hluta árs 2022. Og hvergi er minnst á að erfðablöndun norska kynbætta eldislaxins og íslenska laxastofnsins mun á fáum kynslóðum leiða til útrýmingar villtra íslenskra laxastofna í veiðiám landsins og sú blöndun og eyðilegging verður ekki aftur tekin. Ekki verður fram hjá því lítið, að skýrsla BCG er svo gölluð, að ekkert vit er í að leggja hana til grundvallar fiskeldi á Íslandi.

III. Lög og reglur þverbrotin.

Íslensk stjórnvöld og stofnanir, sem koma að leyfisveitingum og umsögnum um laxeldi í sjókvíum í íslenskum fjörðum virða ekki lagaákvæði um náttúruvernd. Þar er fyrst að nefna markmiðsákæði 1. gr. laga um fiskeldi nr. 71/2008, þar sem svo er fyrir mælt, að fari ekki saman annars vegar hagsmunir þeirra, sem veiðirétt eiga samkvæmt lax- og silungsveiðilögum og hins vegar þeirra sem stunda sjókvíaeldi, þá víkja hagsmunir hinna síðarnefndu.

Þá er að nefna hina mikilvægu varúðarreglu í 9. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013 (að náttúran skuli njóta vafans).

Ekki eru heldur virtar alþjóðaskuldbindingar Íslands um líffræðilegan fjölbreytileika tegundanna og að koma skuli í veg fyrir eyðingu villtra dýrastofna.

Ísland er aðili að alþjóðasamningum er varða náttúruvernd og þar með skuldbundið til að varðveita líffræðilegan fjölbeytileika og stefna ekki dýrastofnum í útrýmingarhættu.

IV. Samkomulag um bann við norskum eldislaxi í sjókvíaeldi með samkomulagi 1988 og staðfest með reglugerð nr. 105/2000.

Í fygiskjali með þessari umsögn er niðurstaða nefndar, sem landbúnaðarráðuneytið skipaði 1988 til að semja reglur um dreifingu á norskum laxastofnum hér á landi.

Nefndin skilaði drögum að reglugerð ásamt ítarlegri greinargerð undirritaðri af öllum nefndarmönnum fyrir hönd viðkomandi félaga og stofnana. Sjá 1. tl.samkomlags nefndarinnar um bannið, sem hljóðar svo: „**1. Hrognum eða seiðum úr norskættuðum eldislaxi verði aðeins dreift í strandeldisstöðvar...**“

Nefndarmenn voru:

Rafn Hafnfjörð, f.h. Landssambands stangveiðifélaga

Böðvar Sigvaldason, f.h. Landssambands veiðifélaga

Árni Ísaksson, veiðimálastjóri f.h. Veiðimálastofnunar

Guðmundur G. Þórarinsson form. Landssambands Fiskeld. og hafbst.

Samkomulag þessara heiðursmanna fyrir hönd umbjóðenda sinna var staðfest aftur með reglugerð nr. 105/2000, en svikið nokkrum árum seinna. Tilefni er nú til að minna á þetta samkomulag frá 1988 og reglugerðarbannið árið 2000 og hvernig félög og stjórnvöld hafa staðið við orð sín.

V. Varnaðarorð.

Þrátt fyrir meðvirkni stjórnvalda og stofnana þeirra með hinu náttúruskaðandi sjókvíalaxeldi, þá eru örfá dæmi um að varnaðarorð falli um hina skaðandi starfsemi.

Dæmi þess er álit Erfðanefndar landbúnaðarins frá 6. júní 2017, þar sem nefndin ráðleggur stjórnvöldum að koma í veg fyrir alla frekari útgáfu leyfa til sjókvíaeldis á laxi, þar sem frekari útgáfa leyfa til eldis á frjóum laxi af erlendum uppruna í sjókvíum sé óforsvaranleg miðað við stöðu leyfisveitinga og skort á upplýsingum um áhrif eldisins á villta laxastofna í íslenskum ám.

Þá má hér nefna úrskurð Úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála 2017 sem ógilti leyfi til sjókvíaeldis á regnbogasilungi í Ísafjarðardjúpi. Ennfremur úrskurð ÚUA 2018 sem ógilti leyfi til laxeldis í Patreksfirði.

VI. Afleiðingar fyrir þorsstofninn og aðra nytjastofna.

Í júní sl. kom fram í viðtali Mbl. við Ingibjörgu G. Jónsdóttur, sjávarvistfræðing á botnsjávarsviði Hafró, að sjókvíaeldi hafi áhrif á lífríkið á hafsbotni og geti raskað umhverfi þorskseiða sem um sinn hefur áhrif á þorsstofninn, sem er einn mikilvægasti nytjastofn landsins. Fiskeldinu fylgi aukinn lífrænn úrgangur sem geti haft neikvæð áhrif á lífríkið auk þess sem notkun lyfja hefur neikvæð áhrif á hryggleysingja sem eru mikilvæg fæða þorskseiða.

Þá ber að geta þess, að netin sem notuð eru í kvíarnar í sjókvíaeldi eru gegndræpt með koparblendi, sem hefur örverudrepandi áhrif. Þetta koparblendi er þungmálmur, sem eyðist aldrei.

VII. Eru einhverjar raunhæfar „mótvægisáðgerðir og tæknilausnir“ til?

Reynsla og rannsóknir sýna, að engar mótvægisáðgerðir eða svokallaðar tæknilausnir eru til, sem stöðva stök laxa úr sjókvíum eða stöðva göngu eldislaxa í veiðiárnar, svo að forðast megi erfðablöndun við villta laxastofna. Vísindin tala hér sínu máli.

Við þurfum að hætta að slá ryki í augun á fólki. Mótvægisáðgerðir, að ekki séu nefndar svokallaðar tæknilausnir, búa til falskt öryggi og skálkaskjól, fyrst og fremst fyrir stjórnámálmennt, sem vilja ekki horfast í augu við staðreyndir.

Í einhverjum tilvikum geta mótvægisáðgerðir hægt lítillega á útrýmingu villtra laxastofna, en ekki komið í veg fyrir skaðann af þessari úreltu og megnandi starfsemi.

VIII. Enginn samanburður hefur komið fram vegna áratuga reynslu af náttúruskaða laxeldis í sjókvíum í Noregi, Skotlandi, Írlandi, Kanada og Chile, þar sem fyrir liggur eyðing náttúrulegra laxastofna, ónýtar veiðiár og mengun fjarða vegna úrgangs og eiturefnanotkunar til að halda niðri lúsafári og landlægum sjúkdómum. Fyrir liggur að banna á sjókvíaeldi í British Columbia í Kanada og sjókvíaeldi er alfarið bannað í Argentínu.

Þessi áratuga reynsla er fyrir hendi og engar forsendur fyrir því að sams konar sjókvíaeldi hér á landi reynist skárri. Reynslan af opnu sjókvíaeldi er vond fyrir náttúruna, skaðar orðspor þjóðar á alþjóðavettvangi og trúverðugleika í umhverfismálum.

RAFNI HAFNEJÖRD

AUSTURGERÐI 5 · P.O. BOX 999 · REYKJAVÍK · ICELAND

26. október 1988

Landbúnaðarráðuneytið

Hr. Sveinbjörn Eyjólfsson

Með bréfi dags. 19. ágúst 1988 skipaði hið háa landbúnaðarráðuneyti nefnd til að semja reglur um dreifingu á norskum laxastofnum hér á landi.

Nefndin telur sig hafa lokið störfum og sendir því hér með drög að reglugerð ásamt all ítarlegri greinargerð, undirritaðri af nefndarmönnum.

Haldnir voru 10 fundir og leitaði nefndin álits fjölda sérfræðinga og leikmanna auk forsvarsmanna þeirra laxeldisstöðva er leyfi höfðu fyrir norska laxinum, þ.e. Ísnó hf. og Íslandslax hf.

Vona nefndarmenn að samstaða og friður verði um þær varfærnislegu leyfisveitingar sem kveðið er á um í drögum þessum, þótt segja megji að aldrei sé of varlega farið.

Virðingarfyllt

Rafn Hafnfjörð

NEFND UM DREIFINGU Á NORSKUM LAXASTOFNUM

22.okt.1988

Drög að reglum um dreifingu norskra laxastofna
hér á landi

1. Hrognum eða seiðum úr norskættuðum eldislaxi verði aðeins dreift í strandeldisstöðvar, sem hafa frárennsli beint í sjó og hljóta samþykki landbúnaðarráðuneytis til að taka við slíkum stofnum.

2. Stöðvar, sem fá norskættuð hrogn eða seiði, skuldbindi sig til að selja ekki eða setja seiði eða fullvaxinn lax frá stöðinni í ár og vötn, til hafbeitar eða eldis í sjókvíum meðan slíkir stofnar eru í stöðinni. Þær geta hinsvegar með samþykki ráðuneytis selt til annara strandeldisstöðva sem hafa frárennsli beint í sjó og verða þær þá að hlíta ákvæðum í samræmi við grein 1 og 2. Sala hrognna úr íslenskum stofnum frá þeim stöðvum, sem hafa norskan lax, getur eingöngu átt sér stað, ef kreisting hefur farið fram undir eftirliti dýralæknis, sem gefur út vottorð um uppruna hrognanna við sölu ásamt heilbrigðisvottorði. Sölubanni í samræmi við 2. grein er því aðeins aflétt að stöðin hafi hvorki hrogn né seiði af norsku kyni innan síns umráðasvæðis.

3. Landbúnaðarráðherra getur þó heimilað slíkri stöð afsetningu seiða af íslenskum uppruna til hafbeitar eða kvíaeldis, ef hún getur fært sönnur á að seiði af íslenskum og norskum uppruna hafi verið þannig aðskilin í eldi að blöndun seiða af norskum og íslenskum uppruna hafi verið útilokuð, svo og að fisksjúkdómanefnd samþykki flutning.

4. Leyfi landbúnaðarráðuneytis þarf til allra viðskipta með norskættuð hrogn, seiði og klakfisk. Strandeldisstöðvar þurfa því heimild ráðuneytisins til kaupa og sölu á norskum hrognum, seiðum eða fiski og þurfa að skrifa undir þær skuldbindingar, að seiði úr norskættuðum hrognum fari ekki í hafbeit, kvíaelði eða annan rekstur þar sem hætta er á að þau geti blandast villtum laxastofnum.

5. Reglur þessar eru ekki afturvirkar og ISNO h.f., sem alið hefur norskan stofn í kvíum í Lóni í Kelduhverfi mun hafa áframhaldandi leyfi til þess rekstrar, enda er hér um verulega ferskvatnsblöndu að ræða og ISNO hefur fengið viðurkenningu fyrir öllu vatnasvæðinu sem

eldisstöð. Hinsvegar verður að gera þær kröfur að kvíar á þessum stað séu sérlega rammgerðar og háðar reglubundnu eftirliti veiðimálastofnunar. ISNO skal einnig gert skylt að merkja a.m.k. 10.000 laxa af hverjum árgangi norskra seiða til að hægt sé að fylgjast með heimtu laxa sem sleppa út fyrir slysi.

6. Leggja skal fram fé úr ríkissjóði til að meta verðleika norskra stofna í seiða- og matfiskaeldi samanborið við álitlega íslenska stofna.

7. Vegna hættu á erfðablöndun íslenskra laxastofna, sökum aukinna umsvifa í fiskeldi hér á landi, skal fela Veiðimálastofnun að framkvæma eftirfarandi rannsóknaverkefni, sem greiðist úr ríkissjóði:

- a) Könnun á innbyrðis skyldleika íslenskra stofna og erfðafræðilega fjarlægð frá erlendum stofnum með rafrætti eggjahvítuefna eða öðrum heppilegum aðferðum.
- b) Frystingu á sviljum laxahænga úr villtum laxastofnum í samvinnu við Rannsóknastofnun Landbúnaðarins eða nautakynbótastöðvar sem möguleika hafa á slíkri samvinnu.
- c) Hafin verði undirbúningur að markvissu kynbótastarfi með heppilega íslenska stofna til notkunar í strand- og sjókvíaeldi.

8. Viðurlög við brotum á þessum reglum þurfa að vera veruleg, bæði sektir og hugsanlega svipting á starfsleyfi.

9. Reglur þessar skal endurskoða á sama tíma og reglugerð no. 401 um "flutning og sleppingar laxfiska og varnir gegn fisksjúkdómum og blöndun laxastofna", þ.e. fyrir 1. júlí 1990.

Greinargerð

Reglur þessar eru settar í samræmi við ákvæði í leyfi landbúnaðarráðuneytisins til þeirra eldisstöðva, sem flutt hafa inn laxahrogn af norskum stofnum en þar segir, að stöðvarnar skuldbindi sig til að selja öðrum íslenskum fiskeldisstöðvum ákveðið magn hrogn eða seiða, eftir reglum sem landbúnaðarráðuneytið setji þegar fisksjúkdómanefnd mæli með því að dreifingarbanni sé aflétt.

Það eru fjölmargar ástæður fyrir því að ekki er æskilegt að dreifa norskum laxastofnum vítt og breitt um landið. Þær veigamestu eru sjúkdómalegs og erfðafræðilegs eðlis.

Fisksjúkdómar

Það yrði löng upptalning ef telja ætti upp öll þau tilfelli þar sem sjúkdómar hafa verið fluttir inn með lífrænum innflutningi. Nýleg dæmi í tengslum við fisksjúkdóma eru innflutningur á snýkjudyrrinu Gyrodactylus frá Svíþjóð til Noregs með laxaseiðum á síðasta áratug sem valdið hefur Norðmönnum verulegum búsifjum. Einnig má minnast á innflutning á IPN veirunni til Færeyja nú nýlega með hrognum frá norskri kynbótastöð.

Fisksjúkdómanefnd hefur fyrir sitt leyti ályktað að ekki sé ástæða til að halda norsku stofnunum hér á landi lengur í einangrun frá sjúkdómasjónarmiði. Þetta byggir á ákveðinni sýnatöku í viðkomandi fiski vegna vírusjúkdóma, sem samkvæmt tölfræðilegum útreikningi segir að mjög litlar líkur séu á smitsjúkdómum í fiskinum. Hinsvegar er ekki hægt að fullyrða þetta með 100% öryggi, sem raunar er það eina sem hægt er að setta sig við. Má til sannsvegar færa að viðkomandi stofnar kæmust seint eða aldrei í gagnið ef leita ætti eftir slíkum öryggismörkum.

Þó nokkuð sé slakað á sóttvarnarkröfum að því er fiskeldi viðkemur, er margt sem mælir með því að þessir stofnar séu í áframhaldandi einangrun frá villtum stofnum. Má þar benda á þær miklu varúðarráðstafanir, sem gerðar hafa verið í tengslum við innflutning á lífrænum efnivið vegna nautgripakynbóta og einangrun þessarra dýra í Hrísey. Meðan innfluttu laxastofnarnir hafa ekki sannað yfirburði í eldi hér á landi, er ekkert sem réttlætir minni varúðarráðstafanir. Takmörkun þessara stofna við strandeldi er því fyllilega réttlætanleg.

Erfðafræði

Ástæða er til að óttast, að framandi erfðaefni kynbættra norskra eldisstofna gæti valdið skaða á villtum stofnum hér á landi, einkum ef blöndunin væri í stórum stíl og stöðug. Eldi í sjókvíum hér við land hefur oft orðið fyrir miklum skakkaföllum þar sem nætur hafa rifnað vegna hinnar óbliðu veðráttu. Mikið af eldislaxi hefur sloppið og gengið í ferskvatn í nágrenni kvíanna. Sem dæmi má nefna að það hefur verið lauslega áætlað að um 200-300 eldislaxar úr kvíum hafi gengið í Laxeldisstöðina í Kollafirði sumarið 1988 og verulegt magn í veiðiár á Reykjavíkursvæðinu þar sem kvíaeldi er mest.

Af fyrgreindum ástæðum er mikil andstaða gegn dreifingu norskra stofna í sjókvíar, bæði frá veiðiréttareigendum, stangaveiðimönnum og ekki síst frá hafbeitarstöðvum, sem oft eru í nábýli við sjókvíar. Áhrif framandi stofna í hafbeitarstöðvum gætu verið mjög afdrifarík vegna takmarkaðs fjölda klakfiska og margra afkvæma hjá hverri hrygnu. Reikna má með að framandi stofnar hefðu mun rýrari heimtur heldur en heimastofninn og hvert prósentustig er mjög dýrmætt fyrir hafbeitarstöðina.

Rannsóknir

Norsku laxastofnarnir, sem hingað hafa verið fluttir hafa ekki verið bornir saman við íslenska stofna á vísindalegan máta. Eftirfarandi hefur þó komið fram í viðræðum við forsvarsmenn viðkomandi stöðva:

1. Norskir stofnar í Lóni í Kelduhverfi hafa sýnt nokkra yfirburði yfir íslenska stofna í vaxtarhraða á fyrsta ári í eldi. Íslenski stofninn, sem ættaður er upprunalega úr Laxá í Þingeyjar-sýslu, hefur hinsvegar haft yfirburði á síðara árinu í eldi, enda vel þekkt að laxar sem nálgast kynþroska taka verulegan vaxtarsprett. Stærð þessara stofna við slátrun hefur því oft verið sambærileg.

Kynþroskastærð norska stofnins er hinsvegar mun meiri. Kynþroski þess stofns á fyrsta ári við norðlenskar aðstæður hefur verið nær enginn, tiltölulega lítill á öðru ári, en mest á þriðja og fjórða ári að sögn framkvæmdastjóra.

Miðað við norskar upplýsingar um kynþroska kynbótalaxa er ekki hægt að reikna með sambærilegum kynþroskatölum við aðrar aðstæður. Þannig hefur verið bent á í nýlegri grein (Norsk Fiskeoppdrett maí 1988) að kynþroskaaldur á fyrsta ári sé allt frá engu í norður Noregi þar sem sjór er kaldur, upp í 30% í hlýja sjónum við suður Noreg sé miðað við sama stofninn. Breytileiki er einnig mikill milli einstaka kvía innan sömu stöðvar þó notaður sé sami stofn. Þó hægt sé að finna nokkurn mun milli norska stofnsins í Lóni og þess íslenska, sem ættaður er úr Laxá í Þing, virðist óhætt að fullyrða að sá stofn sé einn álitlegasti íslenski kvíaeldisstofninn.

2. Norskir stofnar hafa einnig verið fluttir inn til Íslandslax h.f. og eru þeir af öðrum uppruna en stofnarnir hjá ISNO. Því er ekki að leynd að talsmenn Íslandslax h.f. hafa fullyrt að norskir stofninn reynist mun betur en íslenskir stofnar, þó erfitt sé að fá um það marktakar skriflegar upplýsingar, ekki síst þar sem Íslandslax hafði ekki möguleika á að hafa íslenska og norska stofna af sömu stærð á sama tíma til að bera saman. Íslandslax h.f. er einnig með mjög óvenjulegar eldisaðstæður. Eldishiti er 6-7°C árið um kring, sem sennilega gæti tafið fyrir kynþroska miðað við sjókvíar þar sem hiti fer í 10-12°C yfir sumarmánuðina en niður undir 0° á vetrum.

Allar þessar upplýsingar ýta undir það að gerðar séu samanburðartilraunir með íslenska og norska stofna við mismunandi aðstæður og eldisferla. Hinsvegar þykir rétt að koma til móts við óskir þeirra strandeldisstöðva sem telja sig hafa hag af því að nota norska stofna, þó slíkt verði að vera háð ströngum skilyrðum. Mikilvæg rök fyrir því að leyfa eldi þessara stofna í strandeldi hér á landi eru þau, að þannig standa landstöðvarnar jafnfætis norskum samkeppnisaðilum að því er eldisfisk varðar og geta þannig unnið að einhverju leyti upp meiri fjármagnskostnað í uppbyggingu.

Í ljósi þessa verður að telja eðlilegt að eigendur strandeldisstöðva fái möguleika á að nýta norska stofna samhliða íslenskum, en leggja á sama tíma áherslu á að rannsaka markvisst muninn á eldiseiginleikum stofnanna.

3. Áður en lengra er haldið í dreifingu norskra stofna hér á landi er nauðsynlegt að staðfesta með vísindalegum tilraunum yfirburði þessara stofna umfram íslenska. Þetta ætti að vera forgangsverkefni í þeim strandeldisstöðvum sem hafa þessa stofna. Einnig þarf að hefja markvissar kynbætur á álitlegustu íslensku stofnunum.

4. Vegna hættu á erfðafræðilegum breytingum innan laxastofna vegna vaxandi blöndunar við eldisfisk er lagt til að hafin verði þegar í stað rannsókn á innbyrðis skyldleika íslenskra stofna og hversu frábrugðnir þeir eru innfluttum. Rafdráttur eggjahvítuefna hefur verið notaður með allgóðum árangri í nágrannalöndunum og virðist í dag eina álitlega leiðin.

Þar sem fiskeldi heldur áfram að þróast meðan þessar rannsóknir fara fram er einnig nauðsynlegt að frysta svil úr nokkrum hængum í helstu laxveiðiaánum, þar sem blöndum vegna fiskeldis er veruleg. Þetta hefur verið gert með góðum árangri í Noregi og er reiknað með að ná megi fram helstu einkennum upprunalegu stofnanna með notkun slíkra svilja við frjóvgun, ef eldiseinkenni hafa náð yfirhöndinni. Eðlilegt þykir að hér sé um að ræða samvinnuverkefni Veiðimálastofnunar sem rannsóknaraðila í fiskrækt og Rannsóknastofnunar Landbúnaðarins sem vel þekkir til tækni við frystingu svilja og hefur aðstöðu í tilraunastöðvum til að geyma slík svil.

Um ákvæðin

Þau ákvæði sem hér eru sett fram gera ráð fyrir því að stöðvar sem hafa íslenska stofna og bæta við sig norskum hrognum geti ekki haldið þessum stofnum aðskildum í stöðinni og geti ýmist viljandi eða óviljandi blandað saman seiðahópunum. Engin leið er að greina slíkan fisk sundur og því hætt við að þessir framandi stofnar geti dreifst frá viðkomandi stöðvum vítt og breitt um landið, ef stöðvarnar fá að selja án takmarkana.

Gert er ráð fyrir að kaup á hrognum úr norskum klakfiskum séu háð leyfi landbúnaðarráðuneytis og stöðvar sem slíkt gera gangi fyrirfram að þeim skilmálum sem settir eru. Ekki þykir óhætt að leyfa stöðvum dreifingu til fiskræktar, hafbeitar og kvíaeldis, ef þær eru með norskættuð seiði í eldi, nema þær geti sýnt fram á það, að seiðin hafi verið höfð í sitt hvoru eldishúsinu eða fullkomlega aðskilin í eldinu. Ef norsk og íslensk seiði hafa verið innan sömu stöðvar þarf ófrávikjanlega að leita eftir umsögn fisksjúkdómanefndar varðandi sölu eða flutnings á báðum seiðahópum.

Eftir veruleg skoðanaskipti komst nefndin að því að ekki væri fært að banna kvíaeldi á norskum laxi í Lóni í Kelduhverfi að svo komnu máli. Helstu röksemdir eru sem hér segir:

1. Reglur af þessu tagi eru sjaldnast afturvirkar fremur en reglugerðarákvæði og ISNO hefur haft norskun lax í kvíum í nærfelkt 4 ár. Þó gæti Landbúnaðarráðherra stöðvað slíkt eldi, ef hægt væri að sýna fram á skaðsemi þess.
2. Eldið í Lóni fer að verulegu leyti fram í ferskvatni, innan svæðis sem fengið hefur samþykki sem eldisstöð.

3. Mikið ferskvatnsflæði veldur því að lax, sem sleppur út á viðkomandi stað, mun ganga þangað til baka, gagnstætt því sem gerist með lax í sjókvíum.
4. Áreiðanlegar upplýsingar benda til þess að norskættaði laxinn verði aðallega kynproska eftir 3 ár í sjó í þessum landshluta. Hann mun því sennilega ganga mjög langt út í Atlantshafið og heimast í mjög lágum prósentum.
5. Uppruni laxins ýtir undir það að heimtur verði lágur.
6. Fisksjúkdómafræðingar álíta nær útilokað að ókunnur sjúkdómur leynist í þessum laxi eftir 4 ár.
7. Seiði af þeim hrognum sem kreist eru á þessu hausti verða nýlega komin í kvíar þegar þessi reglugerð verður endurskoðuð.
8. Merkingar 10 þúsund gönguseiða af norskum stofnum sem sett verða í kvíar í Lóni munu svara spurningum sem enginn veit svar við.

Því virðist hægt að álykta að hætta nærliggjandi vatnasvæða af þessum stofnum sé í við minni en var fyrir 4 árum þegar stofnarnir komu fyrst inn á svæðið. Hinsvegar virðist ljóst að norskir stofnar koma til með að vera fyrirtækinu ljár í þúfu við frekari uppbyggingu á svæðinu, þar sem andstaða veiðiréttareigenda við notkun þeirra er veruleg. Því er æskilegt að ISNO endurmeti þýðingu þeirra fyrir reksturinn og nýti íslenska stofna eða norskættaðan geldstofn, ef mögulegt er.

Ef merkt eru 10 þúsund seiði úr hverjum norskættuðum seiðaárgangi, sem settur er í kvíar og leitað gaumgæfilega í nærliggjandi veiðiám að merkjum, er ljóst að hægt er að grípa inn í þennan rekstur áður en hann veldur meiri háttar skaða.

Nefndin hefur komist að samhljóða niðurstöðu um framanskráðar reglur og meðfylgjandi greinargerð.

Reykjavík 25. október 1988

f.h. Landssambands stangaveiðifélaga

f.h. landssambands veiðifélaga

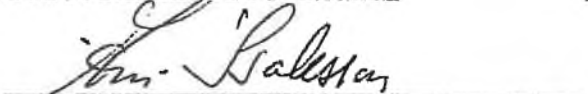
Rafn Hafnfjörð nefndarform.

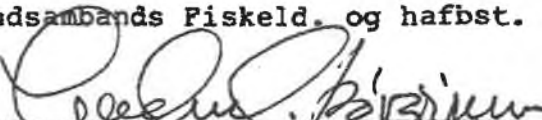
f.h. Böðvars Sigvaldasonar form.

f.h. Veiðimálastofnunar

f.h. Landsambands Fiskeld. og hafbst.

Árni Isaksson, veiðimálastj.

Guðmundur G. Þóracíonsson form.